

I. „GDY ŻYCIE BOLI” (J.W.GOETHE), CZYLI KILKA SŁÓW O WERTERZE I JEGO BÓLU ISTNIENIA.

PORTRET BOHATERA ROMANTYCZNEGO.

1. Odpowiedz na pytania

- A. W kim nieszczęśliwie zakochał się Werter? A - Eleonora B - Lotta C - Joana D - Anna
- B. Gdzie Werter pierwszy raz zobaczył Lottę? a) na balu b) w karczmie c) na spacerze d) w leśniczówce
- C. W czyich utworach Werter odnajdywał spokój? A - Sofoklesa B - Diogenesa C - Horacego D - Homera
- D. Kim dla Lotty był Albert? A - ojcem B - bratem C - narzeczonym D - służącym
- E. Jak ubrany był Werter w chwili śmierci? A - na czerwono B - w białą koszulę i czarne spodnie
C - w niebieski frak i żółtą kamizelkę D - w marynarkę i spodnie koloru czarnego
- F. Jaką śmiercią zginął Werter? A - został zastrzelony przez Alberta
B - śmiercią samobójczą przez powieszenie C - śmiercią samobójczą przez skoczenie z góry
D - śmiercią samobójczą przez strzał w głowę
- G. Kiedy odbył się pochówek bohatera? A - w południe B - o 3 po południu C - o świcie D - o 11 w nocy
- H. Kluczem do psychologii bohatera werterycznego jest pojęcie: a) fin de siecle b) Weltschmerz
c) Sturm und Drang
- I. Weltschmerz to: a) ból świata b) ból niemocy c) ból istnienia d) ból cierpienia
- J. Cierpienia młodego Wertera to powieść: a) poetycka b) historyczna c) epistolarna d) psychologiczna

2. Przeczytaj fragmenty listów Wertera i odpowiedz na pytania:

12 grudnia

Drogi Wilhelmie! Znajduję się w stanie, w który popadać musieli niezawodnie ci nieszczęśnicy, o których powiadano, że zostali opętani przez złego ducha. Czasem owłada mną coś... co nie jest strachem, ni żądzą..., jakiś wewnętrzny szal, od którego pęka mi pierś i ściska się gardło! Okropność! Wówczas wybiegam i włóczę się po świecie, mimo strasznych zawiei nocnych tej nieprzyjemnej pory roku.

Wczoraj wieczór wyszedłem z domu. Z nagle nastąpiła odwilż, słyszałem, że rzeka wystąpiła z brzegów, wylały strumienie i całą ulubioną dolinę moją aż po Wahlheim nawiedziła powódź. Pobiegłem tam po jedenastej w nocy. Spoglądając ze skały, miałem straszne widowisko. Oświetlone księżycem rozpetane fale szalały po polach, łąkach, zagajnikach, cała dolina zmieniła się w smagane burzą jezioro, a wicher piętrzył bałwany. Kiedy księżyc wychylił się znowu zza chmur czarnych, a pode mną tętniły rozdźwięki walących się w przepaść mas wody, wówczas dreszcz mnie przejął i pochwyciła tęsknota. Z rozwartymi ramionami stałem, spoglądałem w bezdeń, odetchnąłem z ulgą i posłałem westchnienie... tam... w dół! Objęło mnie rozkoszne pożądanie, by wszystkie cierpienia i całą mękę pogrzebać tam, gdzie szaleją wzburzone fale! Ale nie mogłem oderwać nóg od ziemi, nie mogłem skończyć. Czułem, że nie wybiła jeszcze moja godzina! O drogi Wilhelmie, z jaką radością oddałbym był życie, by jako wicher ów rozdrzeć chmury i objąć w ramiona fale! Ha... czy więźniowi dostać się ma w udziale kiedyś ta rozkosz?

14 grudnia

Nie wiem, co to znaczy mój drogi, ale zaczynam się bać samego siebie! Wszakże miłość moja dla niej jest święta, czysta, braterska! Czyż odczułem kiedy w duszy jedno bodaj karygodne pragnienie? Nie przysięgnę zresztą... A teraz nachodzą mnie sny... O, jakąż słuszność mieli ludzie, przypisując te, tak zgoła odmienne przejawy siłom zewnętrznym! Tej nocy... nie śniem ci wyjawić nawet... trzymałem ją w objęciach, tuliłem mocno do piersi i słodkie jej, szepczące słowa miłości usta okrywałem niezliczonymi pocałunkami. Oczy me wpatrzone były z upojeniem w jej oczy. Boże, jakże winnym się czuję, odczuwam bowiem jeszcze do tej pory tę rozkosz wielką, płomienną, niewysłowioną w całej pełni! Loto! Loto! Już koniec ze mną! Zmysły mi się mącą, od tygodnia nie mogę zebrać myśli, a oczy mam ciągle pełne łez. Nigdzie wytrzymać nie mogę, a wszędzie mi równie dobrze. Niczego nie pragnę, nie pożadam... Lepiej by było... dużo lepiej, bym odszedł...

3. Przedstaw Wertera –co o nim wiadomo?

4. Opisz w punktach dzieje relacji Wertera i Loty.

5. Na podstawie fragmentów określ, w jakim stanie emocjonalnym jest Werter. Wskaż środki literackie budujące emocjonalny charakter wypowiedzi Wertera.

6. Na podstawie podanych fragmentów zdefiniuj pojęcie „namiętność”.

7. Jakie miejsce w życiu romantycznego bohatera odgrywa miłość? Odpowiedz, przywołując przykłady postaci z innych tekstów.

Niepubliczne liceum dla dorosłych w Pilźnie, semestr IV, zajęcia 8
Karta pracy 8

8. **Przeczytaj poniższe fragmenty „Cierpień młodego Wertera”, a następnie odpowiedz na pytania związane z samobójczą śmiercią głównego bohatera (możesz odwołać się również do całej lektury).**

„Postanowiłem, Loto, umrzeć i piszę ci to bez romantycznej przesady, spokojny, w ranek dnia, w którym zobaczę cię po raz ostatni. [...] To nie rozpacz, to pewność, że doniosłem brzemię do końca i że się poświęcam dla ciebie. [...] Jedno z nas trojga musi odejść i tym chcę być ja!” (s. 95–96) „I cóż z tego, że Albert jest twym mężem? [...] Toż to jest dla tego świata i dla tego świata grzechem jest, że ja cię kocham, że chciałbym cię porwać z jego ramion w moje. Grzechem? Dobrze! I karzę się za to. Zakosztowałem tego grzechu w jego całej niebiańskiej rozkoszy, napiłem swe serce balsamem życia i siłą; od tej chwili jesteś moja! Moja, o, Loto! Idę pierwszy! Idę do mego Ojca, do twego Ojca. Jemu się chcę poskarżyć i On mnie pocieszy, dopóki ty nie przyjdiesz, dopóki nie polecę na twoje spotkanie i nie pochwyć cię, i nie zostanę przy tobie przed obliczem Nieskończonego w wiecznym uścisku”. (s. 106) Chłopak przyszedł z pistoletami do Wertera, który odebrał je od niego z zachwytem, usłyszawszy, że dała mu je Lota [...]. „I ty, Loto, podajesz mi narzędzie, ty, z której rąk pragnąłem przyjąć śmierć, i ach, teraz przyjmuję!” (s. 109) Po wieczery kazał chłopcu całkowicie wszystko spakować, podał wiele papierów, wyszedł i wyrównał jeszcze kilka długów. Wrócił znowu do domu, znowu wyszedł przed bramę, nie zważając na deszcz, do ogrodu hrabiego; snuł się dalej po okolicy, wrócił z nadejściem nocy i pisał: „Wilhelmie, widziałem po raz ostatni pole i las, i niebo! Żegnaj i ty! Droga matko, przebac! Pociesz ją, Wilhelmie! Niech was Bóg błogosławi! Wszystkie moje sprawy są uporządkowane. Żegnajcie! Zobaczymy się znów i szczęśliwi”. (s. 109) „Prosiłem twego ojca w kartce, by otoczył opieką me zwłoki. Na cmentarzu są dwie lipy, w kącie blisko pola; tam pragnę spocząć. [...] Ach, chciałbym, byście mnie pochowali przy drodze lub w samotnej dolinie, by kapłan i lewita przechodzili, żegnając się mimo oznaczonego kamienia, a Samarytanin łzę wylał”. (s. 110–111) „Jestem gotów. Loto! Nie wzdragam się ująć zimnego, straszego kielicha, z którego mam wypić odurzenie śmierci! Tyś mi go podała; nie waham się! Wszystko, wszystko! Tak wypełniły się wszystkie życzenia i nadzieje mego życia! Tak chłodno i obojętnie pukam w spiżowe drzwi śmierci”. (s. 111) „W tych szatach, Loto, chcę być pogrzebany. Tyś ich dotknęła, uświęciła je”. [...] Leżał na wprost okna, bezzilny, na plecach, całkowicie ubrany i obuty, w niebieskim fraku i żółtej kamizelce. (s. 111–112)

1. **Wypisz wszystkie znaki i gesty, które upewniają Wertera co do jego zamiaru i przygotowują do samobójstwa, oraz określ, co dla niego oznaczają.**

2. **Czemu służy teatralizacja śmierci bohatera? Spośród podanych propozycji wybierz te, które uznasz za właściwe (możesz też dopisać własne) i krótko (np. jednym zdaniem), uzasadnij swój wybór.**

a. wyrazem rozpacz,	h. aktem odwagi,
b. formą sakralizacji śmierci,	i. wiarą w to, że miłość jest wieczna i przewycięży nawet śmierć,
c. wyrazem buntu, niezgody na życie bez ukochanej,	j. krzykiem zranionej duszy,
d. wyrazem pogardy dla świata, w którym rządzi schematyzm, konwenans społeczny, w którym liczy się prawo ogółu, a nie prawo jednostki,	k. zwycięstwem uczucia, porażką rozumu,
e. wyrazem wierności ukochanej,	l. potwierdzeniem, niezgłębionej tajemnicy, jaką jest dusza człowieka, jej obroną przed rozsądnym, ale bezwzględny światem,
f. skrajną formą idealizmu bohatera, wiary w idealną miłość (wielką, choć nieszczyśliwą),	m. obroną przed samotnością.
g. wyrazem wolności człowieka,	

3. **Przeczytaj rozmowę Wertera z Albertem na temat samobójstwa, a następnie wypiszcie argumenty Alberta jako przeciwnika takiego rozwiązania**

4. **Przeczytajcie rozmowę Wertera z Albertem na temat samobójstwa, a następnie wypiszcie argumenty Wertera jako romantyka usprawiedliwiającego takie rozwiązanie**

5. **Wielu romantyków podobnie jak Werter popełniło samobójstwo z miłości. Jak myślisz, dlaczego utwór Goethego stał się „biblią” romantyzmu? W uzasadnieniu podaj 3–4 argumenty.**

Niepubliczne liceum dla dorosłych w Pilźnie, semestr IV, zajęcia 8
Karta pracy 8

II. PRZYSZEDŁ WERTER DO LEKARZA HISTORIA "CHOROBY WIEKU" WERTERA

PRZYCZYNY:

- 1)
- 2)
- 3)

SKUTKI :

- 1)
- 2)
- 3)

DIAGNOZA: OPIS

- 1)
- 2)
- 3)

TERAPIA (PSYCHOTERAPIA)

- 1)
- 2)
- 3)

ROKOWANIA W TRADYCIACH KULTURY:

- 1) werteryzm- postawa romantyczna, projekt romantycznej biografii, oparty na dążeniu do ideału miłości, która wymaga cierpienia
- 2) zespół Wertera- śmierć z miłości, skłonności samobójcze
- 3) Miłość romantyczna jako topos poprzez "łańcuch serc", "komunię dusz", punkt mistyczny w życiu, ekwiwalent wielkich czynów

WNIOSEK: WERTER ZACHOROWAŁ NA "BÓL ISTNIENIA" (WELTSCHMERTZ), JEGO PRZYPADEK MOŻNA OPISAĆ JAKO " GORĄCZKĘ WERTEROWSKĄ".

I. Romantyczność

Adam Mickiewicz, Romantyczność

*Methinks, I see... Where?
- In my mind's eyes.
Shakespeare
Zdaje mi się, że widzę... gdzie?
Przed oczyma duszy mojej.*

Słuchaj, dziewczeczko!
- Ona nie słucha -
To dzień biały! to miasteczko!
Przy tobie nie ma żywego ducha.
Co tam wkoło siebie chwytasz?
Kogo wołasz, z kim się witasz?
- Ona nie słucha. -

To jak martwa opoka
Nie zwróci w stronę oka,
To strzela wkoło oczyma,
To się łzami zaleje;
Coś niby chwyta, coś niby trzyma;
Rozpłacz się i zaśmieje.

„Tyżeś to w nocy? To ty, Jasieńku!
Ach! i po śmierci kocha!
Tutaj, tutaj, pomalénku,
Czasem usłyszysz macocha!

Niech sobie słyszy, już nie ma ciebie!
Już po twoim pogrzebie!
Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!
Czego się boję mego Jasieńka?
Ach, to on! lica twoje, oczki twoje!
Twoja biała sukienka!

I sam ty biały jak chusta,

Zimny, jakie zimne dłonie!
Tutaj połóż, tu na łonie,
Przyciśnij mnie, do ust usta!

Ach, jak tam zimno musi być w grobie!
Umarłeś! tak, dwa lata!
Weź mię, ja umrę przy tobie,
Nie lubię świata.

Źle mnie w złych ludzi tłumie,
Płacę, a oni szydzą;
Mówię, nikt nie rozumie;
Widzę, oni nie widzą!

Śród dnia przyjdź kiedy... To może we śnie?
Nie, nie... trzymam ciebie w ręku.
Gdzie znikasz, gdzie, mój Jasieńku!
Jeszcze wcześniej, jeszcze wcześniej!

Mój Boże! kur się odzywa,
Zorza błyska w okienku.
Gdzie znikłeś? ach! stój, Jasieńku!
Ja nieszczęśliwa”.

Tak się dziewczyna z kochankiem pieści,
Bieży za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na głos boleści
Skupia się ludzi gromada.

„Mówcie pacierze! – krzyczy prostota –
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,

A gmin rozumowi bluźni”.

„Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
A gawieź wierzy głęboko;
Czucie i wiara silniej mówi do mnie
Niż medrca szkiełko i oko.

Martwe znasz prawdy, nieznane dla ludu,
Widzisz świat w proszku, w każdej gwiazd iskierce.
Nie znasz prawd żywych, nie obaczysz cudu!
Miej serce i patrzaj w serce!"

LIVEWORKSHEETS

3. W tekście dostrzegamy dwie odrębne reakcje na „szaleństwo” Karusi. Aby to dostrzec, uzupełnij tabelkę.

	Starzec	Prosty lud	
Poznaje i ocenia świat poprzez:			serce
Zachowanie w stosunku do Karusi:			„I ja to słyszę, i ja tak wierzę,/ Placzę i mówię pacierze.”
Zarzut:			

4. WSKAŹ CECHY BALLADY, KTÓRE DOSTRZEGASZ W „ROMANTYCZNOŚCI” ADAMA MICKIEWICZA:

- ☐ GROZA
☐ LUDOWOŚĆ
☐ ISTOTNA ROLA PRZYRODY
☐ MORAŁ, POUCZENIE
☐ PRZENIKANIE SIĘ ŚWIATA REALNEGO ORAZ FANASTYCZNEGO

5. UZUPEŁNIJ ZDANIA, PODKREŚLAJĄC ODPOWIEDNIE WYRAŻENIA W NAWIASACH:

Pojawiający się w balladzie Adama Mickiewicza „Romantyczność” Starzec to typowy reprezentant epoki (oświecenia/romantyzmu). Jego (stronnikiem/przeciwnikiem) jest narrator, który (wierzy/nie wierzy) w to, co Karusia. Bohaterka ballady Mickiewicza podchodzi do świata (rozumowo, empirycznie/uczuciowo, emocjonalnie).

Karta pracy maturzysty – romantyzm (1)

Zinterpretuj podany utwór. Postaw tezę argumentacyjną i uzasadnij ją. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Władysław Broniewski, *Ballady i romanse*

„Słuchaj dziewczeczko! Ona nie słucha...

To dzień biały, to miasteczko...”

Nie ma miasteczka, nie ma żywego ducha,
po gruzach biega naga, ruda Ryfka,
trzynastoletnie dziecko.

Przejeżdżali grubi Niemcy w grubym tanku.
(Uciekaj, uciekaj Ryfka!)

„Mama pod gruzami, tata w Majdanku...”

Roześmiała się, zakręciła się, znikła.

I przejeżdżał znajomy, dobry łyk z Lubartowa:

„Masz, Ryfka, bułkę, żebyś była zdrowa...”

Wzięła, ugryzła, zaświeciła zębami:

„Ja zaniósę tacie i mamie”.

Przejeżdżał chłop, rzucił grosik,
przejeżdżała baba, też dała cosik,

przejeżdżało dużo, dużo luda,
każdy się dziwił, że goła i ruda.

I przejeżdżał bolejący Pan Jezus,
SS-mani go wiedli na męki,
postavili ich oboje pod miedzą,
potem wzięli karabiny do ręki.

„Słuchaj, Jezu, słuchaj, Ryfka, sie Juden,
za koronę cierniową, za te włosy rude,
za to, żeście nadzy, za to, żeśmy winni,
obojeście umrzeć powinni”.

I ozwało się Alleluja w Galilei,
i oboje anieleli po kolei,
potem salwa rozległa się głucha...
„Słuchaj, dziewczeczko!... Ona nie słucha...”

1945

I. Czynności wstępne – aż do sformułowania tezy.

1. Polecenie w przypadku poezji zawsze brzmi tak samo. Należy wnikliwie przeczytać utwór i sformułować tezę dotyczącą treści, którą potem da się udowodnić.

W tym wypadku istotne byłyby dwie rzeczy:

- a) Sytuacja przedstawiona
b) Odwołanie do poezji romantycznej do tomu Adama Mickiewicza i jego ballady *Romantyczność*.
Sformułowanie tezy:

Niepubliczne liceum dla dorosłych w Pilźnie, semestr IV, zajęcia 8
Karta pracy 8

Wiersz Władysława Broniewskiego pt. Ballady i romanse porusza temat.....

.....

.....

.....

II. Zadaniem zdającego jest INTERPRETACJA utworu i UZASADNIENIE tezy.

1. Żeby uzasadnić tezę, należy sformułować argumenty.
2. Żeby zinterpretować, należy pokazać, czego dotyczy utwór, w jaki sposób stawia ten problem i jak podmiot liryczny do niego podchodzi.

Oto kilka ćwiczeń pozwalających „wgryźć się” w materię utworu i prawidłowo go zinterpretować.

Tematyka utworu

1. Tematem utworu jest bezsprzecznie zagłada Żydów w trakcie II wojny światowej. Nie ma co do tego wątpliwości, gdyż:

- a)
- b)
- c)
- d)

2. Jak podmiot liryczny przedstawia tę zbrodnię/tragedię? Z jakiej perspektywy?
-
-

3. W jakim celu w utworze pojawia się Chrystus?
-
-

4. Za co zostają zabici Ryfka i Pan Jezus?
-
-

5. Jak zostają przedstawienie Ryfka i Chrystus w ostatniej zwrotce utworu?
-
-

Nawiązania do utworu Mickiewicza

1. Czas i miejsce akcji – co mają ze sobą wspólnego?
-
-

2. Co łączy Ryfkę i Karusię?
-
-

3. Jak mają się osoby „przejeżdżające” do „gawiedzi, która wierzy głęboko” z *Romantyczności*?
-
-

4. Czy w utworze Broniewskiego pojawiają się – jak w *Romantyczności* – elementy fantastyczne?
-
-

5. Czemu służy wers: „Słuchaj, dziewczeczko, ona nie słucha...” na początku i na końcu wiersza?

- a) Na początku
-
-

- b) Na końcu
-
-

III. Podsumowanie

1. W jakim celu Broniewski posłużył się balladą *Romantyczność*? Do czego mu była potrzebna?
-
-

2. Czy dzięki temu zostaje wzmocniona opowieść o zagładzie Żydów czy osłabiona? Uzasadnij.
-
-